

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ
ΚΕΡΔΗ»**

ΤΣΑΝΑΙ ΟΥΛΙΑΝΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

ΠΑΤΡΑ, 2022

UNIVERSITY OF PATRAS

**SCHOOL OF ECONOMICS & BUSINESS ADMINISTRATION
DEPARTMENT OF MANAGEMENT SCIENCE AND TECHNOLOGY**

THE RIGHT TO COOPERATIVE PROFITS

TSANAI OULIANA

SUPERVISOR PROFESSOR: GEORGIADOY NIKI

PATRA, 2022

Ευχαριστίες

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε από την φοιτήτρια Τσαναΐ Ουλιάννα του Τμήματος διοικητικής επιστήμης & τεχνολογίας (πρώην τμήμα διοίκησης επιχειρήσεων ΤΕΙ δυτικής Ελλάδας) κατά το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022. Αρχικά θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους επιβλέποντες καθηγητές της εργασίας μου, στην κυρία Γεωργιάδου Νίκη και στον κύριο Μανιάτη Αντώνη για την καθοδήγηση, την βοήθεια και τον χρόνο που διέθεσαν ώστε να περατωθεί η εργασία με τον καλύτερο τρόπο.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και τους κοντινούς μου ανθρώπους, οι οποίοι βρίσκονταν όλον αυτόν τον καιρό στο πλευρό μου.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εν λόγω εργασία επικεντρώθηκε στη μελέτη ενός από τα σημαντικότερα ζητήματα των συνεταιριστικών οργανώσεων, αυτό του δικαιώματος στα συνεταιριστικά κέρδη. Ειδικότερα, η παρούσα εργασία σκοπό είχε να μελετήσει τον κερδοσκοπικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών και τις δυνατότητες διανομής των κερδών των εν λόγω νομικών προσώπων στα μέλη τους. Πιο αναλυτικά, η εργασία στόχο είχε τη μελέτη και ανάλυση των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων στην Ελλάδα που αφορούν στο δικαίωμα των μελών στα συνεταιριστικά κέρδη, σε τρεις περιπτώσεις: α) στην περίπτωση των αγροτικών συνεταιρισμών, β) στην περίπτωση των αστικών συνεταιρισμών, γ) στην περίπτωση των ενεργειακών κοινοτήτων και δ) στην περίπτωση των συνεταιρισμών που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.).

Η εν λόγω εργασία λοιπόν, διέθετε νομικής φύσεως χαρακτήρα. Έτσι, αρχικά, μελέτησε το σχετικό θεωρητικό πλαίσιο περί συνεταιρισμών και κατανομής κερδών σε αυτούς, ενώ μετέπειτα, έγινε μια συγκριτική ανάλυση των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων με βάση το είδος του συνεταιρισμού – δηλαδή προσπάθησε να συγκρίνει τους νόμους για τους αστικούς συνεταιρισμούς, τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις ενεργειακές κοινότητες και την ΚΑΛΟ, όσον αφορά το δικαίωμα των συνεταιριστών στην απόληψη μερισμάτων από τα πλεονάσματα και από τα κέρδη του οικείου συνεταιρισμού, για την κάθε περίπτωση. Τέλος, παρουσιάστηκε μια περιπτωσιολογική μελέτη και στη συνέχεια, τα συμπεράσματα που απορρέουν από τη μελέτη που έγινε και την εργασία γενικότερα.

Ως τελικό γενικό συμπέρασμα, αναφέρεται το ότι για να βελτιωθεί περαιτέρω η νομοθεσία για τη συνεργασία στην Ελλάδα, απαιτείται ένας γενικός νόμος συνεργασίας που να συνοδεύεται από την αναθεώρηση των ειδικών νόμων περί συνεργασίας και συνεταιρισμού – γεγονός το οποίο θα ωφελήσει όλων των τύπων τους συνεταιρισμούς.

ABSTRACT

This dissertation was focused on studying one of the most important issues of cooperative organizations, the one concerning the right to cooperative profits. In particular, its purpose was to study the profit-making nature of cooperatives and the possibilities in the case of these legal entities' profit-distribution to their members. More specifically, the work aimed to study and analyze the relevant legislative regulations in Greece, concerning the right of the members to cooperative profits, in three cases: a) in the case of Agricultural Cooperatives (AC), b) in the case of Urban Cooperatives (UC), c) in the case of Energy Communities (EC) and d) in the case of cooperatives that fall under the Social and Solidarity Economy (SSE).

Therefore, this dissertation had a legal nature. Thus, initially, a study of the relevant theoretical framework on cooperatives and their profit distribution was made, followed by a comparative analysis of the relevant legislative regulations based on the type of cooperative – in other words, this dissertation tried to compare the laws concerning the urban cooperatives, the agricultural cooperatives, the energy communities and the SSE, regarding the right of cooperative-members in receiving dividends both from surpluses and profits, based on each case. Finally, a case study was presented and then, the conclusions derived from the issues studied in the whole dissertation.

As a final general conclusion, it is stated that in order to further improve the legislation on cooperation in Greece, a general law of cooperation is required accompanied by the revision of the specific laws on cooperation and cooperatives – which will benefit all types of cooperatives.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες.....	i
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	v
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	vii
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	viii
ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ.....	ix
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	x
1 Θεωρητικό Πλαίσιο.....	1
1.1 Αποσαφήνιση σχετικής ορολογίας / διεθνής εννοιολογική προσέγγιση όρων	1
1.1.1 Κατανομή Κερδών	1
1.1.2 Κέρδη, πλεόνασμα και συνεταιριστικές επιστροφές (ή επιστροφές χρημάτων). 1	
1.1.3 Αμοιβή/Αποζημίωση κεφαλαίου.....	3
1.1.4 Αδιαίρετα αποθεματικά	5
1.2 Σύντομη ιστορική ανασκόπηση της Ελληνικής νομοθεσίας περί των συνεταιρισμών	6
1.3 Τύποι και κατηγορίες συνεταιρισμών βάσει νομοθεσίας.....	6
2 Συγκριτική ανάλυση νομοθεσίας για το δικαίωμα στα συνεταιριστικά κέρδη ανά είδος συνεταιρισμού	11
2.1 Συγκριτική ανάλυση	11
2.1.1 Διανομή κερδών και πλεονάσματος.....	11
2.1.2 Φορολογική μεταχείριση κερδών.....	13
2.2 Συζήτηση και σχόλια	14
3 Περιπτωσιολογία.....	18

3.1	Η Περίπτωση της φορολογικής μεταχείρισης των κερδών των αγροτικών συνεταιρισμών (Ερώτημα ΑΑΔΕ εκ μέρους τους)	18
3.1.1	Αριθμός Γνωμοδότησης: 239/2019	18
3.1.2	Πραγματικά περιστατικά	18
3.1.3	Κρίση	20
4	Συμπεράσματα	22
4.1	Ανακεφαλαίωση	22
4.2	Συμπεράσματα	22
	BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	25
	Ελληνική Βιβλιογραφία	25
	Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	25
	Γνωμοδότηση Περιπτωσιολογικής Μελέτης	26

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Κατηγοριοποίηση ειδών συνεταιρισμού με βάση την Ελληνική Νομοθεσία.....	30
Εικόνα 2: Στατιστική συγκριτική ανάλυση των αλλαγών στο νομικό πλαίσιο των γενικών εταιρικών σχέσεων, των ανώνυμων εταιρειών και των συνεταιρισμών κατά το χρονικό διάστημα 2000-2019.....	31

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΚ:	Ενεργειακές Κοινότητες
Κ.ΑΛ.Ο.:	Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία
SSE:	Social and Solidarity Economy

ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ

International Handbook of Cooperative Law Διεθνές Εγχειρίδιο Συνεργατικού /
Συνεταιριστικού Δικαίου
ΝΣΚ Νομικό Συμβούλιο του Κράτους

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα νομικά πρόσωπα με τη μορφή των συνεταιρισμών έχουν ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα και πρωτοεμφανίστηκαν τον 19^ο αιώνα. Αρχικά, αναπτύχθηκε η λειτουργία τους σε διεθνές επίπεδο και στη συνέχεια ακολούθησε η υπαγωγή τους σε σχετικές νομικές ρυθμίσεις. Μάλιστα, η σχετική νομοθεσία σε εθνικό επίπεδο που μετέπειτα θεσπίστηκε σε κάθε χώρα ανά τον κόσμο, διαμορφώθηκε βάσει των ιδιομορφιών των τύπων συνεταιρισμού που οργανώθηκαν και ήδη λειτουργούσαν – επομένως, η υπαγωγή σε νομοθετικές ρυθμίσεις και η σύνταξη σχετικής νομοθεσίας έγιναν σε μεταγενέστερο χρόνο ακριβώς για τον λόγο της νομοθετικής κάλυψης των αναγκών των εν λόγω οργανώσεων που προέκυψαν (Μητροπούλου, 2018).

Παρ' όλα αυτά, εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση της πλειοψηφίας των αποικιών του 20^{ου} αιώνα, καθώς και των εν συνεχεία ανεξαρτητοποιημένων κρατών, όπου η νομοθεσία σχετικά με τους συνεταιρισμούς συντάχθηκε προτού αυτού του είδους οι οργανώσεις κάνουν την εμφάνισή τους. Κάτι ανάλογο παρατηρείται και στην περίπτωση των χωρών στην Κεντρική και Νότια Αμερική. Για τον λόγο αυτό, ότι δηλαδή η σύνταξη της σχετικής νομοθεσίας σε αυτές τις περιπτώσεις προηγήθηκε της δημιουργίας και εμφάνισης των συνεταιρισμών, στις εν λόγω χώρες οι συνεταιριστικές οργανώσεις αποτελούσαν μέσα που σκόπευαν στην επίτευξη της ανάπτυξής τους σε εθνικό επίπεδο, ενώ στις περιπτώσεις των χωρών διευθυνόμενης οικονομίας εξυπηρετούσαν πολιτικές σκοπιμότητες (Henry, 2013).

Από την άλλη πλευρά, αξίζει να αναφερθεί ότι ο σύγχρονος τρόπος σκέψης εξακολουθεί να επηρεάζεται βαθιά από στερεοτυπικά ιδεώδη όπως αυτό της παρωχημένης διχοτόμησης των οργανώσεων σε κεφάλαιο και εργασία. Έτσι, κατατάσσονται οι επιχειρήσεις σε εκείνες όπου το κεφάλαιο *προσλαμβάνει* εργατικό δυναμικό και σε εκείνες όπου το εργατικό προσωπικό *προσλαμβάνει* το κεφάλαιο (Cid, 2004).

Ωστόσο, υπάρχει πλέον και μια τρίτη κατηγορία, στην οποία κατατάσσονται οι επιχειρήσεις που αποτελούν μέσο για να ικανοποιήσουν μια κατά τα άλλα ανεκπλήρωτη ανάγκη που ορίζεται από αυτούς που κατέχουν και ελέγχουν την επιχείρηση. Ο σχεδιασμός ενός αντίστοιχου νόμου σε αυτήν την περίπτωση, προϋποθέτει την αντιμετώπιση της διαφορετικότητας και την εξομάλυνση της με τις υπόλοιπες περιπτώσεις. Κι αυτό γιατί οι συνεταιρισμοί αποτελούν την έκφραση ενός άλλου τρόπου οργάνωσης, όχι ενός τρόπου που απλώς είναι διαφορετικός από τους άλλους. Κάπως έτσι λοιπόν, δημιουργήθηκε και μορφοποιήθηκε το Συνεταιριστικό Δίκαιο που σε μεταγενέστερο χρόνο, εξελίχθηκε με αποτέλεσμα στις μέρες μας να πλαισιώνεται από τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις του Διεθνούς Συνεταιριστικού Δικαίου, όπως αναφέρεται και στο *International Handbook of Cooperative Law* (Διεθνές Εγχειρίδιο Συνεργατικού/Συνεταιριστικού Δικαίου). (Cracogna et al., 2013).

Στη χώρα μας, οι συνεταιρισμοί χαρακτηρίζονται ως ένας μάλλον «υπερ-αιωνόβιος» θεσμός, όσον αφορά στην ύπαρξη ενός σχετικού νομοθετικού πλαισίου ρυθμίσεων ειδικά για αυτού του τύπου τα νομικά πρόσωπα. Ειδικότερα, η θέσπιση της πρωταρχικής νομοθετικής

ρύθμισης για τις συνεταιριστικού τύπου οργανώσεις έγινε κατά το διάστημα διακυβέρνησης του Ελευθερίου Βενιζέλου, το έτος 1915. και πρόκειται για τον νόμο Ν. 602/1915. (Μανιάτης, 2020α, σ. 1).

Έπειτα από περίπου πενήντα έτη, κατά τα οποία οι συνεταιρισμοί λειτουργούσαν με βάση ένα ενιαίο νομοθετικό κείμενο καθολικά, η σχετική νομοθεσία διασπάστηκε σε υποτομείς, καθώς τομείς όπως ο αγροτικός (δηλαδή οι αγροτικοί συνεταιρισμοί) αποσπάστηκαν και δόθηκε σε αυτούς περαιτέρω έμφαση και προσοχή. Μάλιστα, η περίπτωση των αγροτικών συνεταιρισμών αποτέλεσε και τον πρωτοπόρο τομέα που απέκτησε ειδικευμένο νομικό πλαίσιο, εν αντιθέσει των αστικών συνεταιρισμών (Μανιάτης, 2020β, σ. 13).

Η εν λόγω εργασία επικεντρώνεται στη μελέτη ενός από τα σημαντικότερα ζητήματα των συνεταιριστικών οργανώσεων, αυτό του δικαιώματος στα συνεταιριστικά κέρδη. Ειδικότερα, η παρούσα εργασία σκοπεύει στο να μελετηθεί ο κερδοσκοπικός χαρακτήρας των συνεταιρισμών και οι δυνατότητες διανομής των κερδών των εν λόγω νομικών προσώπων στα μέλη τους.

Πιο αναλυτικά, η εργασία στοχεύει στη μελέτη και ανάλυση των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων στην Ελλάδα που αφορούν στο δικαίωμα των μελών στα συνεταιριστικά κέρδη, σε τρεις περιπτώσεις: α) στην περίπτωση των αγροτικών συνεταιρισμών, β) στην περίπτωση των αστικών συνεταιρισμών, γ) στην περίπτωση των ενεργειακών κοινοτήτων και δ) στην περίπτωση των συνεταιρισμών που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.).

Έτσι, η εν λόγω εργασία διαθέτει νομικής φύσεως χαρακτήρα και μελετά στο πρώτο κεφάλαιο, το σχετικό θεωρητικό πλαίσιο περί συνεταιρισμών και κατανομής κερδών σε αυτούς, ενώ στο δεύτερο κεφάλαιο κάνει μια συγκριτική ανάλυση των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων με βάση το είδος του συνεταιρισμού – δηλαδή συγκρίνει τους νόμους για τους αστικούς συνεταιρισμούς, τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις ενεργειακές κοινότητες και την ΚΑΛΟ όσον αφορά το δικαίωμα των συνεταιριστών στην απόληψη μερισμάτων από τα πλεονάσματα και από τα κέρδη του οικείου συνεταιρισμού, για την κάθε περίπτωση. Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια περιπτωσιολογία, δηλαδή αναλυτική παρουσίαση μιας ενδεικτικής μελέτης περίπτωσης που έχει απασχολήσει τα ελληνικά δικαστήρια και τους ΝΣΚ (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους) σχετικά με το δικαίωμα στα συνεταιριστικά κέρδη.

1 Θεωρητικό Πλαίσιο

Στο πρώτο αυτό κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, μελετάται το σχετικό θεωρητικό πλαίσιο περί συνεταιρισμών και κατανομής κερδών σε αυτούς. Κατ' επέκταση, γίνεται μια αποσαφήνιση της

1.1 Αποσαφήνιση σχετικής ορολογίας / διεθνής εννοιολογική προσέγγιση όρων

1.1.1 Κατανομή Κερδών

Οι συνεταιρισμοί διοικούν μια επιχείρηση, η οποία, όπως και όλες οι άλλες επιχειρηματικές οργανώσεις, μπορεί να αποφέρει κέρδη (δηλαδή, τα έσοδα να ξεπεράσουν τις δαπάνες). Ωστόσο, ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα των συνεταιρισμών είναι ο τρόπος κατανομής του κέρδους. Σε αντίθεση με τις εταιρείες, τα κέρδη των συνεταιρισμών δεν κατανέμονται ανάμεσα στα μέλη με βάση τις κατ' αναλογία ατομικές συνεισφορές τους στον σχηματισμό του κεφαλαίου (δηλ. του εγγεγραμμένου κεφαλαίου ή των μετοχών που κατέχουν), αλλά με βάση και σε αναλογία με την ατομική τους συμμετοχή στις συνεταιριστικές συναλλαγές (παραδείγματος χάρη, στον καταναλωτικό συνεταιρισμό, το ποσό των αγορών τους). (Cracogna et al., 2013).

Για να επεκταθεί περαιτέρω αυτό το θέμα, είναι απαραίτητο να επεξηγηθεί η εννοιολογική διάκριση που συναντάται συνήθως μεταξύ "κερδών" και "πλεονασμάτων", κάτι το οποίο γίνεται στη συνέχεια, στις ακόλουθες υποενότητες της παρούσας εργασίας.

1.1.2 Κέρδη, πλεόνασμα και συνεταιριστικές επιστροφές (ή επιστροφές χρημάτων)

Δεδομένου ότι οι συνεταιρισμοί είναι οντότητες που διαχειρίζονται μια επιχείρηση με και προς το συμφέρον των μελών τους, δεν επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη αλλά τη συνολική ευημερία των μελών τους ως καταναλωτές, πάροχοι ή εργαζόμενοι στην συνεταιριστική επιχείρηση. Αυτό σημαίνει ότι τα ετήσια κέρδη ενός συνεταιρισμού θα πρέπει καταρχήν να είναι ίσα με το μηδέν για να αποδεικνύεται ότι ο συνεταιρισμός ενέργησε αποτελεσματικά υπέρ των μελών του (Cracogna et al., 2013).

Αυτό το αποτέλεσμα, παρ' όλα αυτά, μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν η τιμή αγαθών ή υπηρεσιών σε συνεταιρισμούς καταναλωτών και παραγωγών και οι μισθοί σε συνεταιρισμούς εργαζομένων έχουν εξ αρχής καθοριστεί σε ένα επίπεδο που να λαμβάνει επακριβώς υπόψη όλα τα μελλοντικά έσοδα και έξοδα, γεγονός δύσκολο στον υπολογισμό, ειδικά όταν ο συνεταιρισμός έχει μια αποτελεσματική ανοικτή συμμετοχή μελών και ενεργεί επίσης και με μη μέλη. Επιπλέον, υπό ορισμένες συνθήκες, η προαγωγή των μελών θα μπορούσε να απαιτήσει τη διατήρηση των ετήσιων κερδών, κάτι που θα αποκλείονταν από τη

μεταχείριση των μελών πάντα στις καλύτερες δυνατές συνθήκες όταν πραγματοποιούνται συνεταιριστικές συναλλαγές (Cracogna et al., 2013).

Για τους παραπάνω λόγους, αρχής γενομένης από τη Rochdale Society, συνεταιρισμοί δημιούργησαν έναν διαφορετικό τρόπο λειτουργίας, δηλαδή να συναλλάσσονται με τα μέλη κάτω από τις τρέχουσες συνθήκες - δηλαδή να πωλούν και να αγοράζουν σε τιμές αγοράς και να πληρώνουν μισθούς αγοράς - και στη συνέχεια να επιστρέφουν σε αυτούς, στο τέλος του οικονομικού έτους, το ποσό που δεν θα είχαν κερδίσει αν είχαν πληρώσει αμέσως τα μέλη στις καλύτερες δυνατές συνθήκες (Gide, 1921, p. 86). Στην τελευταία αυτή περίπτωση, αυτό που συμβαίνει είναι απλώς η εκπλήρωση του συνεργατικού στόχου, με την ικανοποίηση των συμφερόντων των μελών να αναβάλλεται σε μεταγενέστερο στάδιο, δηλαδή όταν γίνει γνωστός ο λογαριασμός των εσόδων και του κόστους. Αυτό αποφεύγει αφενός τους κινδύνους λανθασμένου υπολογισμού σε προηγούμενο στάδιο, αφετέρου αφήνει στον συνεταιρισμό (και τους διευθυντές του) περισσότερη ελευθερία να προσδιοριστεί η καλύτερη στρατηγική προς όφελος των μελών (εκ των προτέρων ή εκ των υστέρων). (Cracogna et al., 2013).

Στη συνεταιριστική θεωρία, αυτό το μέρος των συνολικών κερδών - δηλαδή αυτό που προκύπτει από τις συνεργατικές συναλλαγές με τα μέλη - ονομάζεται «πλεόνασμα», ενώ το επιστρεφόμενο ποσό ονομάζεται «συνεταιριστική απόδοση» ή «επιστροφή χρημάτων» ή άλλοι παρόμοιοι όροι ανάλογα με τη χώρα και τη γλώσσα. Και τα δύο εγείρουν σημαντικά και περίπλοκα ζητήματα από κανονιστική άποψη. Στην πραγματικότητα, το συνεταιριστικό πλεόνασμα προκύπτει από τα μέλη που συμμετέχουν στη συνεταιριστική επιχείρηση ως καταναλωτές, πάροχοι ή εργαζόμενοι. Χωρίς την απόκτηση αγαθών ή υπηρεσιών ή την παροχή αγαθών ή υπηρεσιών ή εργασίας, ο συνεταιρισμός δεν θα μπορούσε να δημιουργήσει πλεόνασμα και να διευθύνει πιο ριζικά μια βιώσιμη επιχείρηση. Αυτό δεν προκαλεί έκπληξη, καθώς η συναλλαγή μεταξύ τους είναι ο ίδιος ο σκοπός του συνεταιρισμού και το ίδιο το κίνητρο των μελών του (Cracogna et al., 2013).

Τα παραπάνω είναι αναγκαία για να διευκρινιστεί ότι το συνεταιριστικό πλεόνασμα με την αυστηρή έννοια είναι μόνο εκείνο το μέρος των συνολικών κερδών που προκύπτουν από τις συνεργατικές συναλλαγές με μέλη, εξαιρουμένων των τμημάτων, εάν υπάρχουν, που προέρχονται από άλλες πηγές, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των συνεργατικών συναλλαγών με μη μέλη (Cracogna et al., 2013).

Ο διαχωρισμός του πλεονάσματος από τα άλλα κέρδη δεν είναι πάντα εύκολη υπόθεση. Στους πλήρως αμοιβαίους συνεταιρισμούς αυτό το ζήτημα δεν υπάρχει, καθώς εξ ορισμού όλα τα κέρδη αποτελούν πλεόνασμα. Παράλληλα, στους συνεταιρισμούς που είναι μόνο αμοιβαίοι, το ζήτημα της διάκρισης του πλεονάσματος και των κερδών, ή μάλλον, ο προσδιορισμός του πλεονάσματος εντός των συνολικών κερδών, είναι ζωτικής σημασίας βάσει του συνεταιριστικού δικαίου, του συνεταιριστικού μη οργανωτικού δικαίου και κυρίως του φορολογικού δικαίου (Cracogna et al., 2013).

Ανεξάρτητα από τα παραπάνω, ορισμένοι μόνο νόμοι περί συνεργασίας και συνεταιρισμού ενσωματώνουν μια σαφή έννοια συνεργατικού πλεονάσματος, η οποία μεταξύ άλλων έχει αρνητικές επιπτώσεις στη δυνατότητα προσεκτικού καθορισμού της συσχετισμένης έννοιας

της συνεργατικής επιστροφής (ή της επιστροφής κεφαλαίων χορηγιών). Πράγματι, η απόδοση του συνεταιρισμού είναι ένα ποσό που παρέχεται στα μέλη με βάση τη συμμετοχή τους στη συνεταιριστική επιχείρηση και τη συμβολή τους στον σχηματισμό πλεονάσματος στα συνολικά κέρδη του συνεταιρισμού (Cracogna et al., 2013).

Όπως αναφέρεται, αποτελείται από τα ποσά που ένας συνεταιρισμός δεν θα είχε κερδίσει αν είχε πληρώσει τα μέλη στις καλύτερες δυνατές συνθήκες κατά τη στιγμή της συναλλαγής. Ως εκ τούτου, οι συνεταιριστικές αποδόσεις είναι ένα είδος αναβαλλόμενου οφέλους για τη συμμετοχή των μελών σε συνεργατικές συναλλαγές. Ως εκ τούτου, τα ποσά που μπορούν να επιστραφούν στα μέλη ως συνεταιριστικές αποδόσεις είναι μόνο εκείνα τα ποσά που αποτελούν το συνεταιριστικό πλεόνασμα (Cracogna et al., 2013).

Ένα επακόλουθο ζήτημα είναι το πώς οι συνεργατικές αποδόσεις πρέπει να διανέμονται στα μέλη. Ένας από τους αρχικούς κανόνες συμπεριφοράς της Rochdale Society ήταν ότι *«τα κέρδη πρέπει να κατανέμονται κατ' αναλογία με το ποσό των αγορών που πραγματοποιούνται από κάθε μέλος»*, στους πιθανούς σκοπούς στους οποίους ο συνεταιρισμός θα πρέπει να διαθέσει το πλεόνασμα του (Gide, 1921).

Πράγματι, μόλις γίνει σαφής η σχέση μεταξύ των συνεταιριστικών αποδόσεων, του πλεονάσματος συνεργασίας, των συνεργατικών συναλλαγών και της θέσπισης του αμοιβαίου σκοπού συνεργασίας, τα παρακάτω συμπεράσματα χαρακτηρίζονται εύλογα:

1. το πλεόνασμα συνεργασίας πρέπει να διανεμηθεί στα μέλη μέσω συνεργατικών αποδόσεων.
2. οι συνεταιριστικές αποδόσεις πρέπει να διανέμονται στα μέλη ανάλογα με την ατομική τους συμμετοχή στις συνεργατικές συναλλαγές.

Κατά συνέπεια, ούτε η κατανομή του πλεονάσματος σε άλλες βάσεις, ιδίως το εγγεγραμμένο κεφάλαιο, ούτε η κατανομή των συνεταιριστικών αποδόσεων σύμφωνα με διαφορετικά κριτήρια, ιδίως το ποσό των μετοχών που κατέχονται, θα πρέπει να επιτρέπεται σε έναν συνεταιρισμό. Δυστυχώς, οι συνεργατικοί νόμοι δεν είναι πάντα τόσο ακριβείς στην αντιμετώπιση αυτού του θέματος και σε ορισμένες περιπτώσεις δεν το αντιμετωπίζουν καθόλου. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ορισμένοι νόμοι συνεργασίας που όχι μόνο ενσωματώνουν την έννοια της συνεργατικής απόδοσης, αλλά παρέχουν και συνεπείς κανόνες για τη διανομή τους μεταξύ των μελών. (Cracogna et al., 2013).

1.1.3 Αμοιβή/Αποζημίωση κεφαλαίου

Όπως προαναφέρθηκε, οι συνεταιρισμοί συνήθως διαμορφώνονται από το νόμο ως οντότητες με μετοχικό κεφάλαιο. Το κεφάλαιό τους, ωστόσο, δεν παίζει την ίδια λειτουργία με αυτό των εταιρειών λόγω ενός συγκεκριμένου κανονισμού που - σε συμφωνία με τον τυπικό σκοπό ενός συνεταιρισμού - του αφήνει τον μοναδικό ρόλο ενός μέσου παραγωγής. Οι κανόνες που απαγορεύουν ή μάλλον περιορίζουν την αμοιβή/αποζημίωση κεφαλαίου τους οποίους έχουν υπογράψει τα μέλη, αποτελούν σημαντικό μέρος αυτού του κανονισμού. (Cracogna et al., 2013).

Ένας από τους αρχικούς κανόνες συμπεριφοράς της Rochdale Society ήταν ότι «το κεφάλαιο πρέπει να έχει σταθερό επιτόκιο» (Gide, 1921, p. 55), ενώ σύμφωνα με την 3η αρχή της ICA, «τα μέλη λαμβάνουν συνήθως περιορισμένη αποζημίωση, όταν λαμβάνουν, για τα κεφάλαια που έχουν εγγραφεί ως προϋπόθεση συμμετοχής» (Cracogna et al., 2013, p. 42). Και οι δύο πηγές συμφωνούν (όχι για τον αποκλεισμό αλλά) για τον περιορισμό της δυνατότητας ενός συνεταιρισμού να αμείβει το κεφάλαιο που παρέχεται από τα μέλη, το οποίο αποτελεί φυσική συνέπεια του συνεταιρισμού που επιδιώκει αμοιβαίο και όχι κερδοσκοπικό σκοπό όπως οι εταιρείες. Από την άλλη πλευρά, δείχνουν διαφορετική προσέγγιση ως προς τον τρόπο παροχής (περιορισμένης) αποζημίωσης για το κεφάλαιο, η οποία δεν είναι άσχετη από νομικής άποψης (Cracogna et al., 2013; Gide, 1921).

Στον αρχικό κανόνα της Rochdale Society, ένα σταθερό επιτόκιο συνεπάγεται ότι το μετοχικό κεφάλαιο αντιμετωπίζεται στην πραγματικότητα ως κεφάλαιο χρέους (δανείου). Το κεφάλαιο δεν έχει κανένα δικαίωμα στα κέρδη και, όπως η εργασία στις εταιρείες, θεωρείται απλός παράγοντας παραγωγής. Η καταβολή τόκων επί του κεφαλαίου πρέπει κατ' αρχήν να προηγείται οποιασδήποτε άλλης κατανομής των κερδών (συμπεριλαμβανομένων των πλεονασμάτων και των συνεταιριστικών αποδόσεων) και να είναι ανεξάρτητη από τα οικονομικά αποτελέσματα του συνεταιρισμού (Gide, 1921, p. 55).

Η τρίτη αρχή της ICA είναι γενικότερη, καθώς από τη διατύπωσή της προκύπτει ότι η αποζημίωση μπορεί να προκύψει είτε με πάγιο τόκο είτε με μερίδιο από τα κέρδη. Ο τελευταίος τρόπος είναι αυτός που υιοθετείται από τις εταιρείες για την αμοιβή των μετόχων, αν και στις εταιρείες, σε αντίθεση με τους συνεταιρισμούς, δεν υπάρχει περιορισμός στο μερίδιο των κερδών που μπορούν να δοθούν στους μετόχους. Όταν οι συνεταιρισμοί χρησιμοποιούν αυτόν τον τρόπο αμοιβής κεφαλαίου, προκύπτουν ζητήματα για το εάν η απόδοση κεφαλαίου πρέπει να ακολουθεί ή να προηγείται της απόδοσης των συνεργατικών συναλλαγών ως ο τυπικός τρόπος, όπως έχει παρατηρηθεί, για την εκ των υστέρων κατανομή των οικονομικών οφελών σε έναν συνεταιρισμό και κατά πόσον η απόδοση του κεφαλαίου μπορεί να αποτελείται από ποσά που προέρχονται από συνεργατικές συναλλαγές με μέλη, δηλαδή από το πλεόνασμα συνεργασίας (Cracogna et al., 2013, p. 41-42).

Οι συνεργατικοί νόμοι διεθνώς υιοθετούν γενικά μία από τις δύο παραπάνω λύσεις, αν και μερικές φορές δεν το δηλώνουν με σαφήνεια. Επιπλέον, όταν στο κεφάλαιο απονέμεται μερίδιο κερδών, τα προηγούμενα θέματα δεν αντιμετωπίζονται με σαφείς όρους. Από θεωρητική άποψη, εάν η δυνατότητα αμοιβής κεφαλαίου αναγνωρίζεται από το νόμο, η πληρωμή πάγιου τόκου φαίνεται να είναι ο καταλληλότερος τρόπος (Gide, 1921, p. 86). Σε κάθε περίπτωση, οι συνεργατικοί νόμοι που δεν περιορίζουν την αμοιβή κεφαλαίου σε δίκαιο ή λογικό συντελεστή, ή που απλώς δίνουν τη δυνατότητα στους συνεταιριστικούς καταστατικούς κανόνες να καθορίζουν αυτό το όριο χωρίς να θέτουν περιορισμούς, δεν προστατεύουν επαρκώς αυτό το προφίλ συνεργατικής ταυτότητας (Cracogna et al., 2013).

1.1.4 Αδιαίρετα αποθεματικά

Οι συνεταιρισμοί, όπως κάθε άλλος επιχειρηματικός οργανισμός, μπορούν να δημιουργήσουν αποθεματικά, διατηρώντας τα κέρδη τους. Πράγματι, όπως και οι μέτοχοι μιας εταιρείας, τα μέλη του συνεταιρισμού γενικά δεν δικαιούνται τα κέρδη που αποκομίζει ο συνεταιρισμός, ακόμη και όταν αυτά τα κέρδη αποτελούν αυτό που αποκαλείται «πλεόνασμα». Το ατομικό δικαίωμα σε αυτά τα ποσά προκύπτει μόνο με βάση απόφαση του αρμόδιου οργάνου για τη διανομή κερδών (αυτό το όργανο μπορεί να είναι η γενική συνέλευση ή το διοικητικό συμβούλιο ανάλογα με τη δικαιοδοσία). Επομένως, ένας συνεταιρισμός (ή μάλλον, τα αρμόδια όργανά του) μπορεί να προτιμήσει να χρησιμοποιήσει τα κέρδη του για τη δημιουργία αποθεματικού και να μην τα διανείμει στα μέλη του. Δεδομένου ότι τα αποθεματικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επέκταση της δραστηριότητας, για άλλους επενδυτικούς σκοπούς, ή απλώς για την κάλυψη υπερεκτιθέμενων ζημιών, αυτή η επιλογή θα μπορούσε να καταλήξει η καταλληλότερη για τις ανάγκες των μελών. Όπως και στον κανονισμό άλλων επιχειρηματικών οργανώσεων, και στο συνεταιριστικό δίκαιο υπάρχει κανονικά η υποχρέωση δημιουργίας ενός αποθεματικού κεφαλαίου, που ονομάζεται νόμιμο αποθεματικό (Cracogna et al., 2013).

Η κύρια διαφορά είναι ότι, το συνεταιριστικό δίκαιο συνήθως χαρακτηρίζει το νόμιμο αποθεματικό ως αδιαίρετο μεταξύ των μελών (ή, αν κάποιος προτιμά, μη διανεμόμενο στα μέλη) κατά την ύπαρξη του συνεταιρισμού (συμπεριλαμβανομένης της εξόδου από το μέλος) και σε ορισμένες δικαιοδοσίες ακόμη και κατά τη διάλυση της συνεργασίας. Επομένως, το νόμιμο αποθεματικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον συνεταιρισμό μόνο για τη λειτουργία της επιχείρησης και την εκπλήρωση των στόχων της (το γεγονός ότι το απόθεμα είναι αδιαίρετο, πράγματι δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί). Το νόμιμο αποθεματικό αυξάνεται με κέρδη που δεν διανέμονται ή είναι νομικά αδιαίρετα, όπως αυτά που προέρχονται από συνεργατικές συναλλαγές μη μελών. Συνήθως, σε διεθνές επίπεδο, ο νόμος απαιτεί την κατανομή ενός ορισμένου ποσοστού ετήσιων κερδών στο νόμιμο αποθεματικό έως ότου το νόμιμο αποθεματικό φτάσει σε κάποιο συγκεκριμένο ποσό (μετά από αυτό, η τροφοδότηση του αποθεματικού γίνεται εθελοντική για τον συνεταιρισμό) ή σε ορισμένες περιπτώσεις, χωρίς καθορισμό ορίου. Αναμφίβολα, τα αδιαίρετα νομικά αποθέματα παίζουν ουσιαστικό ρόλο στη ρύθμιση των συνεταιρισμών και στη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους, ειδικά όταν είναι αδιαίρετα και κατά τη διάλυση (Cracogna et al., 2013).

Η αναφορά τους γίνεται στην 3η αρχή της ICA, η οποία περιλαμβάνει *«την ανάπτυξη του συνεταιρισμού, ενδεχομένως με τη δημιουργία αποθεμάτων, μέρος των οποίων τουλάχιστον θα είναι αδιαίρετο»* μεταξύ των πιθανών σκοπών για τους οποίους ο συνεταιρισμός θα πρέπει να διαθέσει το πλεόνασμα του, και σιωπηρά θεωρούνται ως μέρος του κεφαλαίου που είναι *«κοινή ιδιοκτησία του συνεταιρισμού»* (Cracogna et al., 2013, pp. 42-44).

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τους οποίους το συνεταιριστικό δίκαιο πρέπει να προβλέπει, όπως και συμβαίνει συνήθως, τη δημιουργία αδιαίρετων νομικών αποθεμάτων. Τα νόμιμα αποθεματικά υποκαθιστούν το κεφάλαιο, το οποίο στους συνεταιρισμούς, όπως αναφέρθηκε, δεν εκτελεί τις ίδιες λειτουργίες με αυτό των εταιρειών, καθώς είναι δομικά «αδύναμο» (Muñkner, 1974, p. 100).

Ως εκ τούτου, τα νόμιμα αποθεματικά αποτελούν μέσο συνεργατικής χρηματοδότησης, επιδεικνύουν σοβαρή δέσμευση έναντι των πιστωτών, προστατεύουν τα συμφέροντα των τελευταίων και εγγυώνται ένα είδος αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών των μελών του συνεταιρισμού. Επιπλέον, στο μέτρο που τα νόμιμα αποθέματα είναι επίσης αδιαίρετα κατά τη διάλυση της συνεργασίας, συμβάλλουν στην επίτευξη αυτών των εξωτερικών στόχων, οι οποίοι χαρακτηρίζουν τους συνεταιρισμούς και συμβάλλουν στην εξήγηση της κοινωνικής τους λειτουργίας (Cracogna et al., 2013).

1.2 Σύντομη ιστορική ανασκόπηση της Ελληνικής νομοθεσίας περί των συνεταιρισμών

Ο πρώτος ελληνικός συνεταιριστικός νόμος (νόμος 602/1915), που εισήχθη το 1915, βασίστηκε στη γερμανική και την αυστριακή νομοθεσία συνεργασίας (Μοντέλο Α). Την εποχή που εισήχθη ο πρώτος συνεταιριστικός νόμος, ο ελληνικός αγροτικός τομέας χαρακτηρίστηκε από ακραίες συνθήκες αποτυχίας στην αγορά. Τα τοκογλυφικά και τα ακραία κέρδη των μεσαζόντων ήταν πολύ συνηθισμένα, δημιουργώντας αφόρητες συνθήκες για τους μικρούς αγρότες, που αντιπροσώπευαν τη συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων αγροτών (Πιορούλος, 2000).

Μέχρι το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, δραστηριοποιούνταν 5.878 συνεταιρισμοί, ενώ κατά τη διάρκεια του πολέμου ιδρύθηκαν 416 συνεταιρισμοί καταναλωτών προκειμένου να παρέχουν στον πληθυσμό τις απαραίτητες προμήθειες τροφίμων σε χαμηλές τιμές. Μετά τον πόλεμο, τα περισσότερα κτίρια, εξοπλισμός και μηχανήματα των συνεταιρισμών καταστράφηκαν. Ωστόσο, οι συνεταιρισμοί ανέκαμψαν και έγιναν απαραίτητος εταίρος στις κυβερνητικές προσπάθειες για έναν αναζωογονημένο γεωργικό τομέα. Ο αριθμός των συνεταιρισμών, τα μέλη και τα καθαρά κέρδη αυξήθηκαν τις επόμενες δεκαετίες (Πιορούλος, 2000).

1.3 Τύποι και κατηγορίες συνεταιρισμών βάσει νομοθεσίας

Ελλείπει γενικού συνεταιριστικού νόμου στην Ελλάδα, υπάρχει ένας αριθμός ειδικών νόμων που χωρίζουν τους συνεταιρισμούς σε τρεις κύριες κατηγορίες:

- γεωργικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι υπόκεινται στον νόμο 4384/2016, υπό συζήτηση επί του παρόντος για μεταρρύθμιση, κατά τη στιγμή της σύνταξης. Σε αυτό το σημείο σημειώνεται ότι το σχέδιο νόμου βρίσκεται υπό δημόσια διαβούλευση και σύντομα πρόκειται να υποβληθεί στη Βουλή των Ελλήνων για ψήφιση από τους βουλευτές. Το αξιοσημείωτο είναι η απουσία διατάξεων για τη συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών. Πιο συγκεκριμένα, το σχέδιο νόμου δεν προβλέπει τη σύσταση σωματείων που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό στο πλαίσιο συνεργατικής δομής και ομοσπονδιών που επιδιώκουν κοινωνικοπολιτικό σκοπό υπό τη νομική μορφή σωματείου, καθώς και τη δημιουργία Πανελλήνιας

Συνομοσπονδίας που θα αντιπροσωπεύουν το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα (Cracogna et al., 2013).

- συνεταιρισμοί δασοϋπαλλήλων που υπάγονται στο ν. 4423/2016,
- αστικοί συνεταιρισμοί που αναλαμβάνουν δραστηριότητες εκτός του αγροτικού τομέα και υπάγονται στο ν. 1667/1986.

Επιπλέον, έχουν θεσπιστεί ειδικοί νόμοι για τη ρύθμιση συγκεκριμένων τύπων αστικών συνεταιρισμών (παραδείγματος χάρη συνεταιριστικές τράπεζες, κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης, κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις), συνεταιρισμοί εργαζομένων, ενεργειακές κοινότητες («ΕΚ» στο εξής) κ.ά., όπου ο Ν. 1667/1986 εφαρμόζεται συμπληρωματικά. Οι ειδικοί νόμοι για τους συνεταιρισμούς συνήθως συντάσσονται και υποβάλλονται στο Ελληνικό Κοινοβούλιο από διαφορετικά υπουργεία, εξυπηρετώντας κάποιο συγκεκριμένο τομέα ή αντιμετωπίζοντας συγκεκριμένα κοινωνικοοικονομικά ζητήματα (Cracogna et al., 2013).

Για παράδειγμα, η εισαγωγή των ΕΚ και των συνεταιρισμών εργαζομένων με βάση τον Ν. 4430/2016 (που συντάχθηκε από το Υπουργείο Εργασίας) είχε ως στόχο - μεταξύ άλλων - να διευκολύνει τον σχηματισμό μικρών πρωτοβουλιών παραγωγών/εργαζομένων στο πλαίσιο μιας συνεργατικής δομής. Κατά τη διάρκεια των ετών μετά την κρίση, με την υψηλή ανεργία και το κλείσιμο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η εισαγωγή των ΕΚ, (που συντάχθηκε από το Υπουργείο Ενέργειας) αποσκοπούσε - μεταξύ άλλων - στην εισαγωγή ευνοϊκότερων διατάξεων (από τις υπάρχουσες) για τους ενεργειακούς συνεταιρισμούς, επιτρέποντας παράλληλα τη συμμετοχή των τοπικών αρχών (Douvitsa, 2018).

Σε αυτό το σημείο σημειώνεται ότι η συμμετοχή των τοπικών αρχών σε ενεργειακούς συνεταιρισμούς (ενεργειακές κοινότητες) είτε απαγορευόταν είτε αμφισβητούταν πριν από τον Ν. 4513/2018. Το παραπάνω ζήτημα έχει επιλυθεί με ρητή αναφορά στο Ν. 4513/2018 σχετικά με τη συμμετοχή των τοπικών αρχών, η οποία όχι μόνο επιτρέπεται αλλά ενθαρρύνεται από τις διάφορες ρήτρες που εισάγει ο νόμος (Douvitsa, 2018).

Από την άλλη πλευρά, αξίζει να αναφερθεί ότι ορισμένοι ειδικοί συνεταιριστικοί νόμοι περιλαμβάνουν μία ή περισσότερες αρχές συνεργασίας στο προοίμιό τους, χωρίς ωστόσο καμία ρητή αναφορά στο ICA, τη δήλωση του ICA του 1995 σχετικά με τη συνεταιριστική ταυτότητα ή τη σύσταση 193/2002 του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (Cracogna et al., 2013).

Υποσημειώνεται σε αυτό το σημείο ότι τα νομοσχέδια που κατατίθενται στη Βουλή των Ελλήνων συνοδεύονται από ένα προοίμιο, στο οποίο αναφέρεται η λογική και ο σκοπός της εκάστοτε νομικής πρωτοβουλίας. Αν και το προοίμιο δεν θεωρείται μέρος του νόμου, έχει ωστόσο νομική αξία ως εργαλείο νομικής ερμηνείας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τα δικαστήρια, από δικηγόρους ή από ακαδημαϊκούς (Münkner, 1974).

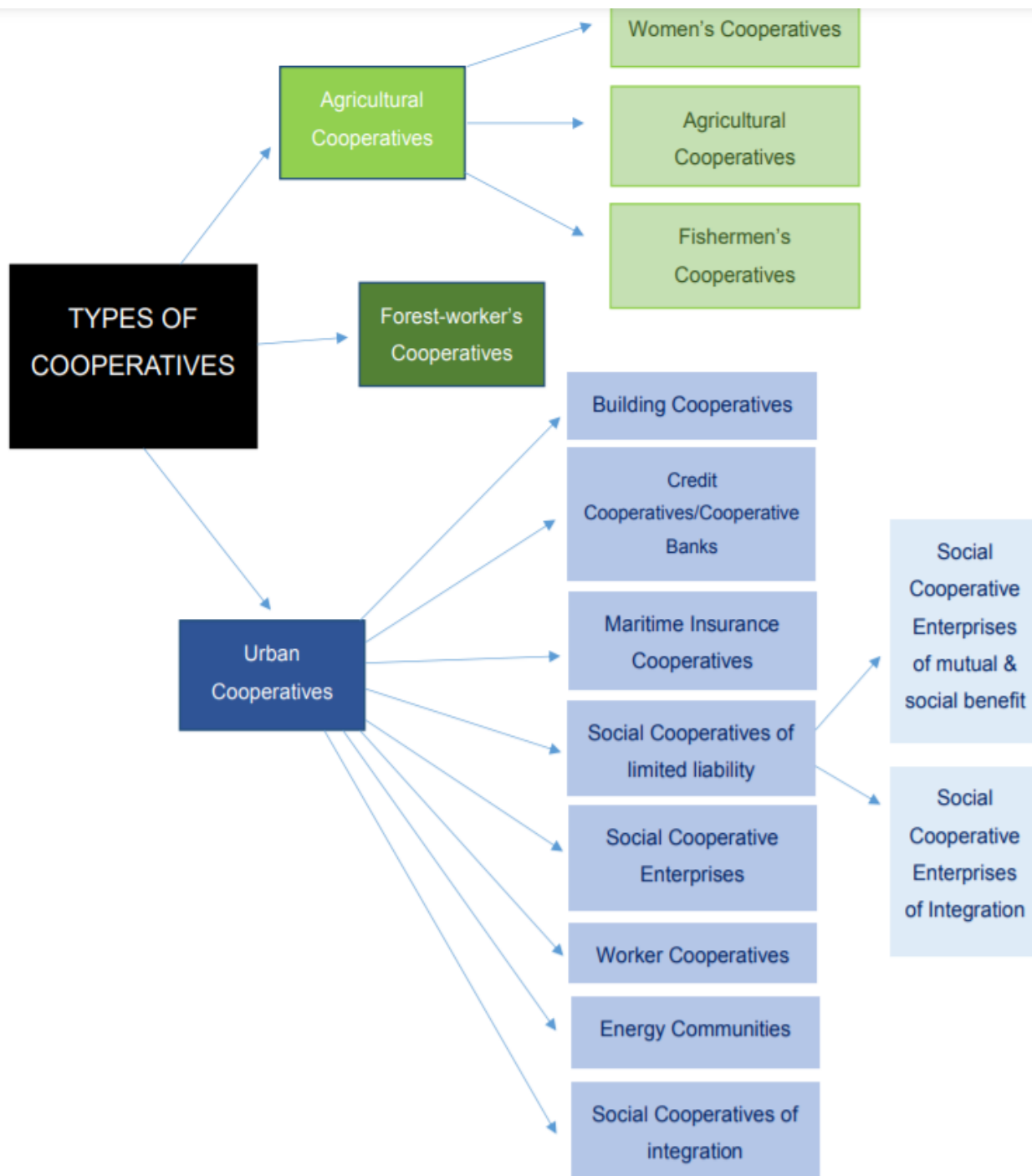
Συγκεκριμένα, το προοίμιο του νόμου των αγροτικών συνεταιρισμών είναι το μόνο που περιλαμβάνει και τις επτά αρχές συνεργασίας, μαζί με το κείμενο που συνοδεύει κάθε μία από αυτές, όπως έχουν αποσταχθεί από τη δήλωση του ICA του 1995 για τη συνεταιριστική

ταυτότητα (Προοίμιο του νομοσχεδίου νόμου «*Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις*», 6 Απριλίου 2016, σ. 1).

Στο προοίμιο άλλων ειδικών νόμων για τους συνεταιρισμούς, επίσης αναφέρονται ενδεχομένως ορισμένες αρχές συνεργασίας, όπως στην υπόθεση του δικαίου των συνεταιρισμών δασικών εργατών. Το τελευταίο αναφέρθηκε στην αρχή της εθελοντικής-ανοικτής συμμετοχής για να δικαιολογήσει το άρθρο 46 του νομοσχεδίου που απαγορεύει τη δημιουργία εφεξής νέων υποχρεωτικών δασικών συνεταιρισμών, καθώς δεν είναι σύμφωνοι με την προαναφερθείσα αρχή (Προοίμιο του νομοσχεδίου νόμου «*Δασικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και άλλες διατάξεις*», 6 Σεπτεμβρίου 2016, σ. 8, άρθρο 46).

Επιπλέον, οι αξίες της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.), παραδείγματος χάρη δημοκρατία, ισότητα, αλληλεγγύη, κ.ά., όπως είναι ενσωματωμένες στον ορισμό της Κ.ΑΛ.Ο. του άρθρου 2 του Ν. 4430/2016 παρουσιάζουν ορισμένες ομοιότητες με σχετικές αξίες συνεργασίας. Πρέπει επίσης να προστεθεί ότι ορισμένες διατάξεις των ειδικών νόμων για τους συνεταιρισμούς ενδέχεται να αντικατοπτρίζουν τις αρχές των συνεταιρισμών, όπως η αρχή της συνεργασίας του δημοκρατικού ελέγχου και ιδίως ο κανόνας «*ένα μέλος - μία ψήφος*», ο οποίος ορίζεται σε όλους τους ειδικούς νόμους για τους συνεταιρισμούς (εκτός των συνεταιριστικών τραπεζών, στις οποίες μπορούν να εκδοθούν συνεταιριστικές μετοχές με δικαιώματα πολλαπλής ψήφου (Cracogna et al., 2013).

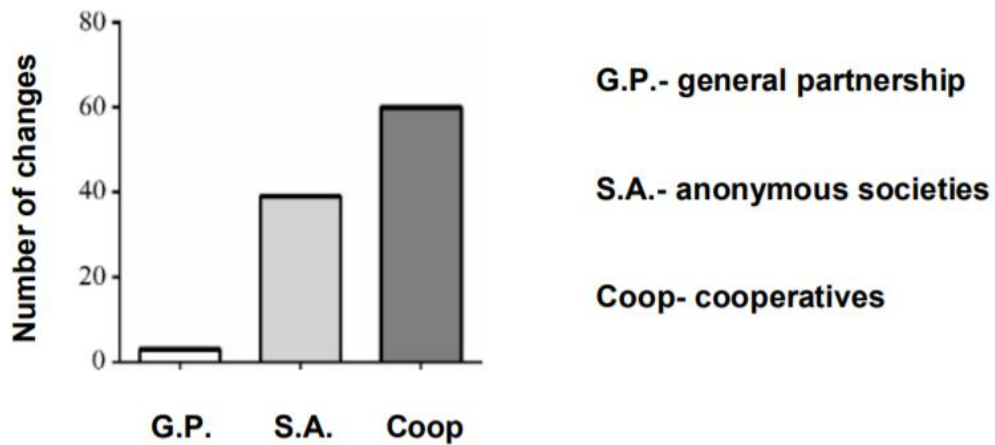
Κλείνοντας την εν λόγω υποενότητα της εργασίας, αξίζει να γίνει μια συνοπτική αναφορά στην εν τέλει σύγχρονη κατηγοριοποίηση και ομαδοποίηση των τύπων συνεταιρισμών με βάση την Ελληνική Νομοθεσία, η οποία παρουσιάζεται στην Εικόνα 1. Έτσι, τελικά συμπεραίνεται ότι οι δυο βασικές κατηγορίες συνεταιρισμών είναι ο αγροτικός συνεταιρισμός και ο αστικός συνεταιρισμός, στον οποίο υπάγονται – μεταξύ άλλων – και οι μορφές των Ενεργειακών Κοινοτήτων και των συνεταιρισμών Κ.ΑΛ.Ο (Εικόνα 1) (Cracogna et al., 2013, σ. 7).

Εικόνα 1: Κατηγοριοποίηση ειδών συνεταιρισμού με βάση την Ελληνική Νομοθεσία

Πηγή: Cracogna et al. (2013, σ. 7).

Τέλος, υποσημειώνεται σε αυτό το σημείο ότι με βάση μια συγκριτική στατιστική ανάλυση των αλλαγών στο νομικό πλαίσιο των γενικών εταιρικών σχέσεων, των ανώνυμων εταιρειών και των συνεταιρισμών κατά το χρονικό διάστημα 2000-2019, που έγινε και αναφέρουν οι Cracogna et al. (2013, σ. 21), συμπεραίνεται ότι το μεγαλύτερο αριθμό αλλαγών νομικού πλαισίου στην Ελλάδα κατά το χρονικό διάστημα 2000-2019 τον υπέστησαν οι συνεταιρισμοί (Εικόνα 2).

Εικόνα 2: Στατιστική συγκριτική ανάλυση των αλλαγών στο νομικό πλαίσιο των γενικών εταιρικών σχέσεων, των ανώνυμων εταιρειών και των συνεταιρισμών κατά το χρονικό διάστημα 2000-2019 . (Πηγή: Cracogna et al. (2013, σ. 21).

2 Συγκριτική ανάλυση νομοθεσίας για το δικαίωμα στα συνεταιριστικά κέρδη ανά είδος συνεταιρισμού

Στο δεύτερο αυτό κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, γίνεται μια συγκριτική ανάλυση των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων με βάση το είδος του συνεταιρισμού – δηλαδή συγκρίνει τους νόμους για τους αστικούς συνεταιρισμούς, τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις ενεργειακές κοινότητες και την ΚΑΛΟ, όσον αφορά το δικαίωμα των συνεταιριστών στην απόληψη μερισμάτων από τα πλεονάσματα και από τα κέρδη του οικείου συνεταιρισμού, για την κάθε περίπτωση, ενώ ακολουθεί συζήτηση και παραθέτονται γενικότεροι σχολιασμοί επί του ζητήματος.

2.1 Συγκριτική ανάλυση

Κατά τη σύγκριση των νομικών χαρακτηριστικών των συνεταιρισμών σημειώνονται ορισμένες διαφορές. Γενικά, στην περίπτωση των συνεταιρισμών, το κεφάλαιο συνήθως είναι μεταβλητό, ανάλογα με τον αριθμό των υφιστάμενων μελών. Επιπλέον, στους συνεταιρισμούς, η απόκτηση συνεταιριστικού μεριδίου προϋποθέτει την εκπλήρωση των προϋποθέσεων συμμετοχής και θετική απόφαση προσχώρησης από το αρμόδιο όργανο του εκάστοτε συνεταιρισμού (Cracogna et al., 2013).

2.1.1 Διανομή κερδών και πλεονάσματος

Η άσκηση των δικαιωμάτων διανομής κερδών και το δικαίωμα διανομής του υπολοίπου μετά την εκκαθάριση (πλεονάσματος), στην περίπτωση των συνεταιρισμών δεν θεωρούνται ως απόλυτα δικαιώματα και αυτό λόγω του μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα τους. Ωστόσο, επιτρέπεται αλλά σε ορισμένους μόνο τύπους συνεταιρισμών όπως είναι οι αστικοί συνεταιρισμοί (όχι όλες οι υπο-ομάδες που υπάγονται σε αυτούς, αλλά αυτοί καθ' αυτοί οι αστικοί συνεταιρισμοί και ορισμένες υπαγόμενες νομοθετικά υποομάδες αυτών), από τη στιγμή που οι σχετικές διατάξεις έχουν ενσωματωθεί στον καταστατικό τους (Cracogna et al., 2013).

Έτσι, κατ' επέκταση, για άλλους τύπους συνεταιρισμών όπως είναι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, αλλά και στην περίπτωση των συνεταιρισμών που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.), αυτά τα δικαιώματα διανομής απαγορεύονται στην ουσία, αν και κατανέμονται τελικά αλλά με ειδικό τρόπο και διαδικασία (Cracogna et al., 2013).

Καθώς τα δικαιώματα διανομής κερδών και τα δικαιώματα διανομής του υπολοίπου μετά την εκκαθάριση (πλεονάσματος), αποτελούν δυο διαφορετικές υποκατηγορίες, ακολούθως συνεχίζεται περαιτέρω η ανάλυση για κάθε μια από αυτές τις περιπτώσεις ξεχωριστά.

Πιο αναλυτικά, λοιπόν, όσον αφορά στη διανομή του πλεονάσματος και των κερδών, σημειώνεται ότι η μόνη νομική πράξη που διακρίνει την πρώτη από τη δεύτερη και προβλέπει ένα διαφοροποιημένο σύστημα διανομής είναι ο ειδικός νόμος για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς (άρθρο 23 Ν. 4384/2016) (Cracogna et al., 2013).

Ειδικότερα, το πλεόνασμα ορίζεται ως το θετικό οικονομικό αποτέλεσμα που προκύπτει από τις συναλλαγές του συνεταιρισμού με τα μέλη του. Κατόπιν αυτού, το πλεόνασμα κατανέμεται (Cracogna et al., 2013):

1. στους συνεργάτες με προνομιούχες μετοχές χωρίς δικαίωμα ψήφου, εάν ο νόμος το επιβάλλει,
2. στο υποχρεωτικό απόθεμα (τουλάχιστον 10% του πλεονάσματος),
3. στα μέλη κατ' αναλογία με τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό,
4. για την ανάπτυξη του συνεταιρισμού,
5. για την εκπαίδευση/κατάρτιση των μελών του (τουλάχιστον το 2% του πλεονάσματος).

Από την άλλη πλευρά, καθώς τα κέρδη ορίζονται ως τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα που προκύπτουν από τις συναλλαγές του συνεταιρισμού με μη μέλη, κατ' επέκταση κατανέμονται ως εξής (Cracogna et al., 2013):

1. στο υποχρεωτικό αποθεματικό,
2. για την ανάπτυξη της κοινότητας κατόπιν απόφασης του αγροτικού συνεταιρισμού.

Στην περίπτωση των αστικών συνεταιρισμών, από την άλλη πλευρά, ο νομοθέτης αναφέρεται μόνο στα κέρδη, συμπεριλαμβάνοντας σε αυτά ωστόσο και το πλεόνασμα. Έτσι, τα κέρδη των αστικών συνεταιρισμών (συμπεριλαμβανομένου του πλεονάσματος) διανέμονται ως εξής (με βάση το άρθρο 9.4 του Ν.1667/1986):

1. στο υποχρεωτικό αποθεματικό (τουλάχιστον το 10% των κερδών), και για το σχηματισμό άλλων αποθεματικών επίσης, κατόπιν απόφασης του συνεταιρισμού,
2. προς τα μέλη. Σε περίπτωση που ο καταστατικός κανονισμός δεν περιέχει αντίθετες διατάξεις, τότε το 50% των κερδών κατανέμεται στα μέλη ανάλογα με τις μετοχές τους στο συνεταιρισμό και το 50% των κερδών κατανέμεται στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό,
3. τα υπόλοιπα κέρδη διανέμονται για τους σκοπούς του εκάστοτε συνεταιρισμού, κατόπιν απόφασής του.

Στην περίπτωση των συνεταιρισμών – μεταξύ άλλων – που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.), προβλέπεται διαφορετικό σύστημα. Τα κέρδη τους (στα οποία επίσης περιλαμβάνεται και το πλεόνασμα) κατανέμονται ως εξής (Cracogna et al., 2013):

1. στο υποχρεωτικό απόθεμα (τουλάχιστον το 5% των κερδών),

2. στους εργαζόμενους (μέλη ή μη μέλη) ως μπόνους εργαζομένων (έως 35% των κερδών) - σημειώνεται σε αυτό το σημείο ότι τα κέρδη των συνεταιρισμών που υπάγονται – μεταξύ άλλων – στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.) δεν μπορούν να διανεμηθούν στους εργαζομένους τους, αλλά διατίθενται, αντίθετα, για τη δημιουργία κενών θέσεων και την ανάπτυξη του συνεταιρισμού (άρθρο 21, 31 Λ. 4430/2016),
3. στη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ανάπτυξη του συνεταιρισμού (άρθρο 21, 31 Ν. 4430/2016).

Επομένως, τα μέλη που δεν εργάζονται στους συνεταιρισμούς του εν λόγω τύπου, εξαιρούνται από τη διανομή των κερδών.

2.1.2 Φορολογική μεταχείριση κερδών

Σε σχέση με τη φορολογική μεταχείριση των συνεταιρισμών (και συγκεκριμένα, όσον αφορά στον φόρο εισοδήματος), επισημαίνεται ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί απολαμβάνουν μια πιο κατάλληλη φορολογική μεταχείριση, η οποία λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη φύση των συνεταιρισμών (άρθρο 29.1, 29.3 Ν. 4384/2016), σε σύγκριση με τις διατάξεις που εφαρμόζονται σε άλλους τύπους συνεταιρισμών.

Πιο συγκεκριμένα (Cracogna et al., 2013):

1. τα συνεταιριστικά μερίδια των μελών των αγροτικών συνεταιρισμών είναι μη φορολογητέα,
2. το πλεόνασμα (που προκύπτει από τις συναλλαγές του συνεταιρισμού με τα μέλη του), το οποίο διανέμεται στα μέλη υπόκειται στον φόρο εισοδήματος των μελών και όχι στον φόρο εισοδήματος του συνεταιρισμού,
3. τα κέρδη (που προκύπτουν από τις συναλλαγές του συνεταιρισμού με μη μέλη) υπόκεινται στον φόρο εισοδήματος του συνεταιρισμού και αφού φορολογηθούν, το υπόλοιπο κατανέμεται στο υποχρεωτικό αποθεματικό, κ.λπ. Σε αυτό το σημείο υποσημειώνεται ότι με βάση το άρθρο 58.2 Ν. 4172/2013, όπως τροποποιήθηκε πρόσφατα με το άρθρο 22.2 Ν. 4646/2019, που ισχύει για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τις οργανώσεις παραγωγών, τα κέρδη που αποκομίζονται από την επιχειρηματική δραστηριότητα αγροτικών συνεταιρισμών, ομάδων και οργανώσεων παραγωγών από την 1η Ιανουαρίου 2020 και μετά, υπόκεινται σε φορολογικό συντελεστή 10%.

Στην περίπτωση των συνεταιρισμών – μεταξύ άλλων – που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.), δεν φορολογούνται για το μέρος των κερδών τους, το οποίο διανέμεται ως επίδομα στους εργαζομένους τους (έως 35%), αφού δεν θεωρείται εισόδημα που δημιουργείται από επιχειρηματικές δραστηριότητες, αλλά αντίθετα αποτελεί μισθολογικό εισόδημα (Σαρίδης, 2019, σ. 50).

2.2 Συζήτηση και σχόλια

Εν κατακλείδι, μέσα από τη συγκριτική ανάλυση των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων με βάση το είδος του συνεταιρισμού – δηλαδή τους νόμους για τους αστικούς συνεταιρισμούς, τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις ενεργειακές κοινότητες και την ΚΑΛΟ – σχετικά με το δικαίωμα των συνεταιριστών στην απόληψη μερισμάτων από τα πλεονάσματα και από τα κέρδη του οικείου συνεταιρισμού, παρατηρείται ότι οι πιο οξείες διαφοροποιήσεις υπάρχουν μεταξύ των νόμων και των ρυθμίσεων για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τους αστικούς συνεταιρισμούς.

Την ίδια στιγμή, παρατηρούνται ανομοιογένειες ακόμα και στις επιμέρους ομάδες / υποκατηγορίες συνεταιρισμών που υπάγονται στις προαναφερθείσες κατηγορίες και ιδίως, μεταξύ της περίπτωσης των αστικών συνεταιρισμών και των συνεταιρισμών που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.), οι οποίοι όχι μόνο διαφοροποιούνται από τους πρώτους, αλλά εμφανίζουν και ορισμένες (περιορισμένες βέβαια) συγκλίσεις ενδεχομένως με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, γενικότερα, εύλογα συμπεραίνεται ότι προκύπτουν πολυεπίπεδα νομικά εμπόδια στην περίπτωση των συνεταιρισμών, σε ό,τι αφορά δηλαδή στην αρχή της συνεργασίας και του συνεταιρισμού. Επίσης, συμπεραίνεται ότι στην περίπτωση της Ελληνικής Νομοθεσίας, η αλληλεξάρτηση μεταξύ του συνεταιριστικού δικαίου και του φορολογικού δικαίου που ισχύει για τους συνεταιρισμούς είναι εμφανής.

Ειδικότερα, αναφέρεται ότι όσο περισσότερο οι διατάξεις για τους συνεταιρισμούς απεικονίζουν ένα έντονο και σαφές προφίλ για τους συνεταιρισμούς που τους διακρίνει από άλλους τύπους εταιρειών (ιδίως τις επιχειρήσεις που ανήκουν σε επενδυτές), τόσο πιο πιθανό θα ήταν για τον νομοθέτη να προβλέψει μια διαφοροποιημένη φορολογική μεταχείριση για τους συνεταιρισμούς, όπως συμβαίνει με τον διαχωρισμό – σε πολλές περιπτώσεις – μεταξύ κερδών και πλεονασμάτων (Cracogna et al., 2013).

Ωστόσο, από την άλλη πλευρά, τα νομικά εμπόδια που εμποδίζουν την ανάπτυξη συνεργασίας δεν συνδέονται απλώς με συγκεκριμένες διατάξεις, αλλά αποτελούν μέρος της συνολικής προβληματικής αρχιτεκτονικής του νομικού τοπίου συνεργασίας στην Ελλάδα. Ειδικότερα, η εξέλιξη του ελληνικού συνεταιριστικού νομικού πλαισίου από ένα αρχικό μοντέλο γενικού νόμου (Ν. 602/1915) προς έναν συνεχώς αυξανόμενο αριθμό αποκλειστικά ειδικών συνεταιριστικών νόμων, με διατάξεις συχνά αλληλεπικαλυπτόμενες ή σε σύγκρουση, συμπεραίνεται εύλογα ότι οδήγησε στον σταδιακό κατακερματισμό της νομοθεσίας (Cracogna et al., 2013).

Σε αυτό το πλαίσιο, η διαδικασία νομοθεσίας, η εφαρμογή και τα πρότυπα συμπεριφοράς της καθημερινής επιχειρηματικής ζωής επικεντρώνονται στην ετερογένεια μεταξύ διαφορετικών τύπων συνεταιρισμών, αγνοώντας παράλληλα την κοινή τους συνεταιριστική ταυτότητα, σύμφωνα με την οποία όλοι οι συνεταιρισμοί ενοποιούνται. Κατά συνέπεια, αυτό αντικατοπτρίζεται στην απουσία ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δημόσιας πολιτικής για την ανάπτυξη συνεργασιών, όπως και στην έλλειψη συνεργιών μεταξύ και ανάμεσα στους συνεταιρισμούς (Cracogna et al., 2013).

Ο κατακερματισμός του ελληνικού νομικού πλαισίου ενισχύεται από την αστάθειά του, στην ουσία, η οποία απορρέει από τη συνεχή τροποποίηση ή κατάργηση των υφιστάμενων ειδικών νόμων για τους συνεταιρισμούς και την εισαγωγή νέων, κάτι που έχει τονιστεί επίσης από τη συνεισφέρουσα οργάνωση ICA, όπως επισημαίνουν οι Cracogna et al. (2013).

Ειδικότερα, μεταξύ 2000-2019, ο αριθμός των μεταρρυθμίσεων σχετικά με τη συνεργασία βρέθηκε να είναι σημαντικά υψηλότερος συγκριτικά, όπως παρουσιάστηκε και στην Εικόνα 2 σε προηγούμενη ενότητα της παρούσας εργασίας. Οι μεταρρυθμίσεις/αλλαγές στην περίπτωση των συνεταιρισμών, μάλιστα, χαρακτηρίζονται από σημαντική κρισιμότητα. Για παράδειγμα, στην περίπτωση των αγροτικών συνεταιρισμών, από το 2000 υπήρξαν 4 νέοι διαδοχικοί νόμοι που τους διέπουν και τους ρυθμίζουν. Έτσι, ενισχύεται η νομική αβεβαιότητα γύρω από τη νομική μορφή της συνεργασίας/συνεταιρισμού, αποτρέποντας τελικά τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα από το να την επιλέξουν ως δομικό και νομικό μοντέλο της οργάνωσής τους (Cracogna et al., 2013).

Στο πλαίσιο του προαναφερθέντος κατακερματισμένου και συνεχώς μεταβαλλόμενου νομικού πλαισίου, λοιπόν, η ανάπτυξη των συνεταιρισμών παρεμποδίζεται από είτε μια σειρά ειδικών διατάξεων, είτε από την απουσία τέτοιων. Δεν υπάρχει παραδείγματος χάρη ούτε καν ένας γενικός ορισμός για τους συνεταιρισμούς, αλλά μόνον ένας αριθμός ορισμών που αφορούν τους συνεταιρισμούς, ο οποίος στρεβλώνει την αντίληψη των συνεταιρισμών ως ενιαίου θεσμού με κοινή ταυτότητα, με κοινές αξίες και αρχές συνεργασίας (Cracogna et al., 2013)

Ένα άλλο ζήτημα μεγάλης σημασίας είναι η απουσία σε όλους τους νόμους περί συνεταιρισμού εκτός από ένα (εκτός του άρθρου 23 Ν. 4384/16 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς), σαφούς ορισμού μεταξύ κερδών και πλεονασμάτων, ο οποίος θα καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο δημιουργούνται και θα επιτρέπει τον διαφορετικό τρόπο κατανομής και φορολόγησής τους. Στην πραγματικότητα, σε διάφορους τύπους συνεταιρισμών, όπως προαναφέρθηκε, επιτρέπεται η διανομή των κερδών στα μέλη, καθώς και η διανομή των υπολοίπων μετά την εκκαθάριση (πλεονάσματος), γεγονός που δεν συμμορφώνεται με τον μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα της συνεργατικής/συνεταιριστικής επιχείρησης (Cracogna et al., 2013).

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τις ιδιαίτερες διατάξεις που εισάγονται στους διάφορους ειδικούς νόμους για τους συνεταιρισμούς, διαπιστώθηκε ότι ο Ν. 4384/2016 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς προβλέπει μια σειρά συνεργατικών υποστηρικτικών διατάξεων, όπως η διάκριση των κερδών (που προέρχονται από συναλλαγές του συνεταιρισμού με μη - μέλη) από τα πλεονάσματα (που προκύπτουν από τις συναλλαγές του συνεταιρισμού με τα μέλη του). (Cracogna et al., 2013).

Περαιτέρω, ο τρόπος κατανομής των πλεονασμάτων και των κερδών γενικά, έχει ως αποτέλεσμα την ανταμοιβή των συναλλαγών των μελών με τον συνεταιρισμό, την αποτροπή κερδοσκοπικών πρακτικών και το πιο σημαντικό, αποτελεί ένα εργαλείο για την εφαρμογή της 5ης αρχής της Συνεργασίας (Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Πληροφόρηση) και της 7ης αρχής της Συνεργασίας (Ενδιαφέρον για την Κοινότητα). (Cracogna et al., 2013).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ο σχολιασμός των Cracogna et al. (2013), που με βάση τον οποίο ο Έλληνας νομοθέτης φαίνεται ότι εμπνέεται συχνά από τους εθνικούς νόμους περί συνεταιρισμού και συνεργασίας άλλων χωρών (Cracogna et al., 2013)

Για παράδειγμα, ο Ν. 2716/1999 για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς περιορισμένης ευθύνης επηρεάστηκε από τον ιταλικό νόμο για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς και ο νέος Ν. 4430/2016 περί των συνεταιρισμών που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.), από το νομικό πλαίσιο των Ισπανικών και των Γαλλικών συνεταιρισμών που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.). (Αδαμ et al., 2018).

Ωστόσο, με βάση τους Cracogna et al. (2013), η εισαγωγή μιας ξένης νομικής πράξης σε μια διαφορετική κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα μπορεί να μη αποδειχτεί επιτυχής, εάν οι συγκεκριμένες συνθήκες της χώρας, καθώς και η ιστορία και το επίπεδο ανάπτυξης του συνεταιριστικού κινήματος της χώρας αυτής, δεν ληφθούν σωστά υπόψη (Cracogna et al., 2013)

Ωστόσο, από πλευράς του εθνικού εμπειρογνώμονα (των Νομοθετικών Αρχών της Ελλάδας δηλαδή), υπάρχουν αρκετές καλές πρακτικές που προέρχονται από διάφορες νομικές δικαιοδοσίες και μπορούν να θεωρηθούν ως πηγή έμπνευσης για τη βελτίωση του ελληνικού νομικού πλαισίου, μεταξύ των οποίων: οι εθνικές συνεταιριστικές ελεγκτικές ενώσεις σύμφωνα με το ιταλικό άρθρο 11 Ν.59/1992 (Cracogna et al., 2013).

Ειδικότερα, τα κεφάλαια αυτά σχηματίζονται (Cracogna et al., 2013):

1. με υποχρεωτική συνεισφορά των συνεταίρων/ μελών των ενώσεων (3% των ετήσιων κερδών) και
2. με το υπόλοιπο μετά την εκκαθάριση συνεταιρισμών που είτε διαλύονται είτε μετατρέπονται σε άλλου τύπου εταιρεία (άρθρο 2514,1 d CC).

Τα παραπάνω κεφάλαια χρησιμοποιούνται για τη στήριξη της δημιουργίας νέων συνεταιρισμών ή για την περαιτέρω ανάπτυξη μικρού μεγέθους υφιστάμενων συνεταιρισμών (Cracogna et al., 2013).

Επίσης, όσον αφορά στη φορολογική μεταχείρισή τους, αξίζει να τονιστεί ότι αυτά τα κεφάλαια δεν φορολογούνται και οι συνεταιριστές που συνεισφέρουν σε αυτά τα κεφάλαια υποβάλλοντας την υποχρεωτική εισφορά τους στην εθνική ελεγκτική ένωση, δέχονται φορολογική έκπτωση (άρθρο 11.9 Ν.59/1992). (Fici, 2015, σ. 80-97).

Από την άλλη πλευρά, οι διατάξεις για την άσκηση ενός ειδικού συνεταιριστικού ελέγχου που επαληθεύει όχι μόνο την οικονομική πτυχή, αλλά και την πτυχή της προώθησης των μελών του συνεταιρισμού από ειδικά εκπαιδευμένους ελεγκτές, υπάρχει σε διάφορες χώρες, όπως η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Γερμανία (Muñkner, 2017), και θα μπορούσε επίσης να αποτελέσουν έμπνευση για τον Έλληνα νομοθέτη.

Από τη σκοπιά της συνεισφέρουσας οργάνωσης-μέλους της ICA, το συνεταιριστικό δίκαιο της ισπανικής περιοχής των Βάσκων συστήνεται να θεωρηθεί επίσης πηγή έμπνευσης για την

ελληνική νομοθεσία, λόγω του ότι αποτελεί ένα γενικό και πλήρες νομικό πλαίσιο, το οποίο ενισχύει τις αρχές συνεργασίας και του συνεταιρισμού (Cracogna et al., 2013).

Ορισμένες από τις διατάξεις του που επισημάνθηκαν, εκτός από τον χαμηλό αριθμό μελών που απαιτείται για την ίδρυση των συνεταιρισμών, τις διατάξεις εσωτερικής διακυβέρνησης (παραδείγματος χάρι μερική ανανέωση των μελών του Δ.Σ.), την εισαγωγή ενός ανώτατου ορίου για τις συναλλαγές των συνεταιρισμών με μη μέλη και εργαζόμενους με μη μέλη, και τη δημιουργία Ταμείου Συνεταιριστικής Εκπαίδευσης και Προώθησης, περιλαμβάνουν επίσης και τη σωστή κατανομή και φορολόγηση του πλεονάσματος και των κερδών (Cracogna et al., 2013).

Τέλος, υποσημειώνεται ότι γενικότερα, σε διεθνές επίπεδο παρατηρείται ότι η διανομή κερδών και πλεονασμάτων στους συνεταιρισμούς είναι περιορισμένη, ενώ τα κέρδη τους χρησιμοποιούνται κυρίως για την εξυπηρέτηση των νόμιμων στόχων τους και δευτερευόντως, για τυχόν περιορισμένη διανομή κερδών (Nasioulas, 2012).

3 Περιπτώσιολογία

Στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, γίνεται μια περιπτώσιολογία, δηλαδή αναλυτική παρουσίαση μιας ενδεικτικής μελέτης περίπτωσης που έχει απασχολήσει τα ελληνικά δικαστήρια και τους ΝΣΚ (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους) σχετικά με το δικαίωμα στα συνεταιριστικά κέρδη.

3.1 Η Περίπτωση της φορολογικής μεταχείρισης των κερδών των αγροτικών συνεταιρισμών (Ερώτημα ΑΑΔΕ εκ μέρους τους)

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται μια περιπτώσιολογική μελέτη η οποία αναφέρεται σε μια γνωμοδότηση σχετική με τη φορολογική μεταχείριση των κερδών των αγροτικών συνεταιρισμών στο σύνολό τους, η οποία απασχόλησε το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους της Ελλάδας και η ανάγκη για γνωμοδότηση εκφράστηκε από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς εκπροσωπούμενους από την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ).

3.1.1 Αριθμός Γνωμοδότησης: 239/2019

Η γνωμοδότηση με αριθμό 239/2019 από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους της Ελλάδας, είχε ως θέμα το εξής ζήτημα, όπως δηλώθηκε χαρακτηριστικά (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019):

«Εάν η φορολογική μεταχείριση των αγροτικών συνεταιρισμών ρυθμιζόταν από τις διατάξεις της περίπτωσης θ' της παραγράφου 1 του άρθρου 103 του ν.2238/1994 για το χρονικό διάστημα που οι σχετικές διατάξεις ήταν σε ισχύ ή από τις διατάξεις της παραγράφου 13 του άρθρου 35 του ν.2810/2000, και, κατά συνέπεια, αν τυγχάνουν εφαρμογής επί των απαλλασσόμενων εισοδημάτων τους οι διατάξεις της παραγράφου 12 του άρθρου 72 του ν.4172/2013.»

Το ζήτημα εκφράστηκε συνοδευόμενο από αίτηση γνωμοδότησης μέσω του υπ' αριθμ. πρωτ. ΔΕΑΦ Β 1050575 ΕΞ 2018/28-3-2018 εγγράφου, καταρτισμένου από την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) και συγκεκριμένα, τη Γενική Διεύθυνση Φορολογικής Διοίκησης - Διεύθυνση Εφαρμογής Άμεσης Φορολογίας, Τμήμα Β'. (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

3.1.2 Πραγματικά περιστατικά

Συνοπτικά, το βασικό πρόβλημα που εξέφραζε το εν λόγω έγγραφο ως ζήτημα προς γνωμοδότηση ήταν το αν η φορολογική μεταχείριση των κερδών που βγάζουν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί ρυθμίζεται από «τις διατάξεις της περίπτωσης θ' της παραγράφου 1 του άρθρου

103 του ν.2238/1994» για τη χρονική περίοδο κατά την οποία οι σχετικές διατάξεις βρίσκονταν σε ισχύ, ή αν ρυθμίζεται από «τις διατάξεις της παραγράφου 13 του άρθρου 35 του ν.2810/2000», και, συνεπώς, το κατά πόσο εμπίπτουν «εφαρμογής επί των απαλλασσόμενων εισοδημάτων τους οι διατάξεις της παραγράφου 12 του άρθρου 72 του νόμου 4172/2013». (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

Πιο αναλυτικά, το εν λόγω έγγραφο που έστειλε η ΑΑΔΕ καθώς και ο συνοδευτικός φάκελος, καταρτίστηκαν κατόπιν υποβολής στην ΑΑΔΕ πλήθους ερωτημάτων περί της φορολογικής μεταχείρισης των κερδών που βγάζουν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, που είναι προερχόμενα από συναλλαγές των μελών τους (δηλαδή πλεονάσματα) και ειδικότερα περί υπαγωγής ή όχι αυτών σε όσα ορίζονται στην παράγραφο 12 του άρθρου 72 του νόμου 4172/2013 (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

Στον εν λόγω έγγραφο, διευκρινίζεται επίσης από τη Διοίκηση, ότι τα σχηματισμένα από εισοδήματα αποθεματικά που απαλλάσσονται από τη φορολογία, βάσει των διατάξεων της περίπτωσης θ' της παραγράφου 1 του άρθρου 103 του νόμου 2238/1994, όσον αφορά στους κατά τη νομοθεσία χαρακτηρισμένους αγροτικούς συνεταιρισμούς (είτε 1ου, είτε 2ου ή 3ου βαθμού), εμπίπτουν σε όσα ορίζονται στις διατάξεις της παραγράφου 12 του άρθρου 72 του νόμου 4172/2013, διότι τα εν λόγω αποθεματικά σχηματίστηκαν κατόπιν εφαρμογής των διατάξεων του νόμου 2238/1994 και όχι άλλων, ειδικών διατάξεων της νομοθεσίας, «δεδομένου ότι η όποια αναφορά στην ΠΟΛ.1007/2014 εγκύκλιο της ΑΑΔΕ στο άρθρο 15 του ν.4015/2011 καταλαμβάνει τις παραγράφους 12, 13 και 14 του άρθρου αυτού» (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

Επιπλέον, το βάσει του άρθρου 103 απαλλασσόμενα φορολογίας εισοδήματα των αγροτικών συνεταιρισμών, εμπίπτει σε όσα ορίζουν οι διατάξεις της παραγράφου 12 του άρθρου 72, ακόμη κι εάν δεν εμφανίζονται στον ισολογισμό σε λογαριασμούς των αφορολόγητων αποθεματικών, αφού τότε που προέκυψαν δεν υπάχθηκαν σε φόρο εισοδήματος («σχετ. το αριθ. πρωτ. ΔΕΑΦ Β 1068288 ΕΞ 2016/26.4.2016 έγγραφο της ΑΑΔΕ»). (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

Με τις ανωτέρω δηλώσεις, το έγγραφο αρχικά υποβλήθηκε στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων που με τη σειρά του, λόγω της περιπλοκότητας του ζητήματος, προέβη σε αίτηση επανεξέτασης της προαναφερθείσας θέσης της ΑΑΔΕ, μέσω υποβολής από αυτήν αιτήματος γνωμοδότησης υπό τη μορφή ερωτήματος στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους της χώρας μας. Αυτή του την απόκριση, το Υπουργείο την στήριξε δηλώνοντας πως οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έκαναν εφαρμογή των διατάξεων της συνεταιριστικής νομοθεσίας, δηλαδή των διατάξεων του νόμου 2810/2000, και όχι των απαλλακτικών διατάξεων του άρθρου 103 του νόμου 2238/1998 – γεγονός το οποίο είχε ως αποτέλεσμα, τα εν λόγω σχηματισμένα αποθεματικά, ανεξαρτήτως ύψους, να αποτελούν αποθεματικά που εμπίπτουν σε ειδικές διατάξεις άλλων νόμων και όχι του νόμου 2238/1994. (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

Έτσι, ακολούθησε η αποστολή του με το υπ' αριθμ. πρωτοκόλλου 1872/118539/10-11-1016 εγγράφου της Διεύθυνσης Οικονομικών Ελέγχων και Επιθεώρησης - Τμήμα Αγρ. Συν/κών Οργανώσεων και Παρακολούθησης Εφαρμογής της Εθνικής και Ενωσιακής Νομοθεσίας, από

το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων στο Γραφείο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, για το οποίο στη συνέχεια «εκδόθηκε το πρακτικό γνωμοδότησης με αύξοντα αριθμό 4183/Συνεδρίαση 51η της 8ης Νοεμβρίου 2017 του ΝΣΚ (Στ' Τμήματος)». Με αυτό, λήφθηκε η απόφαση διαβίβασης του ερωτήματος του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων στην ΑΑΔΕ, προκειμένου να γίνει υποβολή του ερωτήματος από τον γενικό υπεύθυνο, τον Διοικητή της ΑΑΔΕ, ακολουθώντας τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 36 του ν.4389/2016. (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

Πιο συγκεκριμένα, αξίζει να αναφερθεί το γεγονός ότι, είχαν προκύψει αμφιβολίες σχετικά με την εννοιολόγηση της διάταξης της παραγράφου 12 του άρθρου 72 του νόμου 4172/2013, κάτι που επέφερε ως αποτέλεσμα να υποβληθούν ερωτήματα από πολυάριθμους αγροτικούς συνεταιρισμούς, μεταξύ των οποίων και το ερώτημα που υποβλήθηκε στην παραπάνω υπηρεσία με «το υπ' αριθμ. πρωτ. 227/18-10-2016 έγγραφο της Ένωσης Συνεταιρισμών (ΕΑΣ)», το οποίο αναφέρει «κατά πόσο η εν λόγω διάταξη καταλαμβάνει και τα αποθεματικά που σχηματίστηκαν από τα πλεονάσματα αγροτικών συνεταιρισμών, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 19 του Νόμου 2810/2000, η οποία ουσιαστικά διατηρήθηκε σε ισχύ με τη διάταξη του άρθρου 23 του Νόμου 4384/2016». (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

Σε αυτό το σημείο, επισημαίνεται ότι οι εν λόγω αμφιβολίες περί εφαρμογής ή όχι των διατάξεων της παραγράφου 12 του άρθρου 72 του νόμου 4172/2013 σε ό,τι αφορά τα μη φορολογήσιμα αποθεματικά των αγροτικών συνεταιρισμών, προέκυψαν διότι στην περίπτωση των αγροτικών συνεταιρισμών, βάσει της ειδικής νομοθεσίας η οποία τους διέπει καθώς και βάσει των συνεταιριστικών αρχών που εμπεριέχονται στις εισηγητικές εκθέσεις του νόμου 2810/2000 και του νόμου 4384/2016 σύμφωνα με τους οποίους γίνεται η ερμηνεία της συνεταιριστικής νομοθεσίας, τα κέρδη των αγροτικών συνεταιρισμών πάντα υπόκεινται σε φορολόγηση, με σκοπό τον σχηματισμό τους σε αποθεματικά κεφάλαια και «ουδέποτε εκ του νόμου (εξ ορισμού) διανέμονται στα μέλη τους ή κεφαλαιοποιούνται, επίσης εκ του νόμου και εξ ορισμού», (στην περίπτωση των αγροτικών συνεταιρισμών), επειδή «η αξία της συνεταιριστικής μερίδας αυξάνεται με καταβολή μετρητών και αντίστοιχη τροποποίηση του καταστατικού». Επίσης, επισημαίνεται ότι δεν γίνεται ποτέ διανομή της περιουσίας του εκάστοτε αγροτικού συνεταιρισμού στα μέλη του σε ενδεχόμενη λύση του συνεταιρισμού. (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

3.1.3 Κρίση

Κατόπιν λήψης του εν λόγω αιτήματος γνωμοδότησης υπό τη μορφή ερωτήματος από τη ΑΑΔΕ, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους της Ελλάδας δήλωσε τελικά, ότι τα αποθεματικά τα οποία σχηματίζονται έχοντας ως βάση τα πλεονάσματα από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, βάσει των διατάξεων του άρθρου 19 του νόμου 2810/2000 και του άρθρου 23 του πιο πρόσφατου νόμου 4384/2016, υπάγονται στην εφαρμογή εξαιρετικής φορολογικής μεταχείρισης, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις των διατάξεων (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019):

- α) των παραγράφων 4 και 13 του άρθρου 35 του νόμου 2810/2000,
- β) της παραγράφου 16 του άρθρου 15 του νόμου 4015/2011, και
- γ) του άρθρου 29 του νόμου 4384/2016.

Επομένως, δεν υπάγονται στις ρυθμίσεις των διατάξεων της περίπτωσης θ' της παραγράφου 1 του άρθρου 103 του νόμου 2238/1994 και κατά συνέπεια, δεν εμπίπτουν σε φορολογία, σύμφωνα με όσα προβλέπει η διάταξη της παραγράφου 12 του άρθρου 72 του νόμου 4172/2013, αλλά απαλλάσσονται αυτής. Επιπρόσθετα, δεν υπόκεινται στη φορολόγηση που ορίζει η εν λόγω τελευταία διάταξη ούτε τα μέρη των πλεονασμάτων τα οποία διανέμονται στα μέλη των αγροτικών συνεταιρισμών (ούτε στην περίπτωση που καταβάλλονται στα μέλη, ούτε στην περίπτωση που διατηρούνται ως «εξατομικευμένη κατάθεση» στους συνεταιρισμούς). (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

Κατ' επέκταση, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους αποφάνθηκε ότι η φορολόγηση αυτών γίνεται μόνο «στο εισόδημα των μελών του συνεταιρισμού και όχι στο εισόδημα του νομικού προσώπου του συνεταιρισμού». (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, 2019).

4 Συμπεράσματα

Στο τελευταίο αυτό κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, γίνεται μια ανακεφαλαίωση της εργασίας υπό τη μορφή σύνοψης και παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που απορρέουν από αυτή.

4.1 Ανακεφαλαίωση

Η εν λόγω εργασία επικεντρώθηκε στη μελέτη ενός από τα σημαντικότερα ζητήματα των συνεταιριστικών οργανώσεων, αυτό του δικαιώματος στα συνεταιριστικά κέρδη. Ειδικότερα, η παρούσα εργασία σκοπό είχε να μελετήσει τον κερδοσκοπικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών και τις δυνατότητες διανομής των κερδών των εν λόγω νομικών προσώπων στα μέλη τους.

Πιο αναλυτικά, η εργασία στόχο είχε τη μελέτη και ανάλυση των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων στην Ελλάδα που αφορούν στο δικαίωμα των μελών στα συνεταιριστικά κέρδη, σε τρεις περιπτώσεις: α) στην περίπτωση των αγροτικών συνεταιρισμών, β) στην περίπτωση των αστικών συνεταιρισμών, γ) στην περίπτωση των ενεργειακών κοινοτήτων και δ) στην περίπτωση των συνεταιρισμών που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.).

Η εν λόγω εργασία λοιπόν, διέθετε νομικής φύσεως χαρακτήρα. Έτσι, αρχικά, μελέτησε το σχετικό θεωρητικό πλαίσιο περί συνεταιρισμών και κατανομής κερδών σε αυτούς, ενώ μετέπειτα, έγινε μια συγκριτική ανάλυση των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων με βάση το είδος του συνεταιρισμού – δηλαδή προσπάθησε να συγκρίνει τους νόμους για τους αστικούς συνεταιρισμούς, τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις ενεργειακές κοινότητες και την ΚΑΛΟ, όσον αφορά το δικαίωμα των συνεταιριστών στην απόληψη μερισμάτων από τα πλεονάσματα και από τα κέρδη του οικείου συνεταιρισμού, για την κάθε περίπτωση, ενώ ακολουθεί συζήτηση και παραθέτονται γενικότεροι σχολιασμοί επί του ζητήματος. Ακολούθως, στην παρούσα εργασία, έγινε μια περιπτωσιολογία, δηλαδή αναλυτική παρουσίαση μιας ενδεικτικής μελέτης περίπτωσης που έχει απασχολήσει τα ελληνικά δικαστήρια και τους ΝΣΚ (Νομικό Συμβούλιο του Κράτους) σχετικά με το δικαίωμα στα συνεταιριστικά κέρδη.

Στη συνέχεια, στην επόμενη τελική υποενότητα, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που απορρέουν από την παρούσα εργασία.

4.2 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τα παραπάνω, μέσα από τη συγκριτική ανάλυση των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων με βάση το είδος του συνεταιρισμού – δηλαδή τους νόμους για τους αστικούς συνεταιρισμούς, τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις ενεργειακές κοινότητες και την ΚΑΛΟ

– σχετικά με το δικαίωμα των συνεταιριστών στην απόληψη μερισμάτων από τα πλεονάσματα και από τα κέρδη του οικείου συνεταιρισμού, παρατηρείται ότι οι πιο οξείες διαφοροποιήσεις υπάρχουν μεταξύ των νόμων και των ρυθμίσεων για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τους αστικούς συνεταιρισμούς.

Την ίδια στιγμή, παρατηρούνται ανομοιογένειες ακόμα και στις επιμέρους ομάδες / υποκατηγορίες συνεταιρισμών που υπάγονται στις προαναφερθείσες κατηγορίες και ιδίως, μεταξύ της περίπτωσης των αστικών συνεταιρισμών και των συνεταιρισμών που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.), οι οποίοι όχι μόνο διαφοροποιούνται από τους πρώτους, αλλά εμφανίζουν και ορισμένες (περιορισμένες βέβαια) συγκλίσεις ενδεχομένως με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

Εύλογα συμπεραίνεται επίσης ότι στην περίπτωση της Ελληνικής Νομοθεσίας, η αλληλεξάρτηση μεταξύ του συνεταιριστικού δικαίου και του φορολογικού δικαίου που ισχύει για τους συνεταιρισμούς είναι εμφανής. Επιπροσθέτως, συμπεραίνεται ότι προκύπτουν πολυεπίπεδα νομικά εμπόδια στην περίπτωση των συνεταιρισμών γενικά, σε ό,τι αφορά δηλαδή στην αρχή της συνεργασίας και του συνεταιρισμού.

Για τον λόγο αυτό προτείνεται λοιπόν να αποτελέσουν έμπνευση όσες νομοθετικές διατάξεις έχουν αποδειχτεί αποτελεσματικές κατά τη σύνταξη και εφαρμογή τους σε άλλες χώρες, με απώτερο σκοπό την αλλαγή και νομοθετική μεταρρύθμιση του νομικού πλαισίου της Ελλάδας όσον αφορά στους συνεταιρισμούς με βασικό πυλώνα την αντιμετώπισή τους από έναν αναλυτικό και σαφή, σωστά δομημένο νόμο, που να σέβεται τις ιδιαιτερότητες της κάθε μορφής συνεργασίας και συνεταιρισμού, και όχι από πλήθος επιμέρους κατακερματισμένων διατάξεων που ισχύουν στις μέρες μας. κι αυτό γιατί μόνον έτσι θα αναδειχτούν τα οφέλη και θα εξομαλυνθούν τα νομικά εμπόδια σε ό,τι αφορά τη συνεργασία και τον συνεταιρισμό των Ελλήνων πολιτών, περιορίζοντας στο ελάχιστο το αίσθημα της αβεβαιότητας, της ανασφάλειας κ.ο.κ.

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά στη μελετώμενη περίπτωση του δικαιώματος των συνεταιριστών στην απόληψη μερισμάτων από τα πλεονάσματα και από τα κέρδη του οικείου συνεταιρισμού, προτείνεται ο Έλληνας Νομοθέτης να προβεί στην πραγματοποίηση των παρακάτω (Cracogna et al., 2013):

1. Να γίνει διάκριση μεταξύ πλεονασμάτων και κερδών και η κατάλληλη κατανομή του πλεονάσματος (για συγκεκριμένους τύπους συνεταιρισμών όπως παραδείγματος χάρη οι συνεταιρισμοί που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.)) καθώς και η ανιδιοτελής κατανομή του υπολοίπου μετά την εκκαθάριση.
2. Να διασφαλιστεί ότι οι συνεταιρισμοί θα υπόκεινται σε πιο ευέλικτες διατάξεις όταν αποφασίζεται η εκτέλεση της διανομής του πλεονάσματος και του κέρδους των συνεταιρισμών.
3. Να προβλεφθεί ο κατάλληλος τρόπος φορολόγησης των συνεταιρισμών (ιδίως όσον αφορά στο πλεόνασμα και τα αδιαίρετα αποθέματά του) σύμφωνα με την ιδιαίτερη φύση της εκάστοτε μορφής συνεταιρισμού.

4. Να προβλεφθεί η παροχή δυνατότητας σχηματισμού σωματείων συνεταιρισμών με οικονομικό σκοπό και ομοσπονδιών με κοινωνικοπολιτικό σκοπό, με μέλη από ίδιους ή διαφορετικούς τύπους συνεταιρισμών, καθώς και η ίδρυση Πανελλήνιας συνομοσπονδίας συνεταιρισμών, εκπροσώπησης του συνεταιριστικού κινήματος ως μονάδα.
5. Να γίνει ενεργοποίηση της συνεργασίας μεταξύ των αγροτικών και των αστικών συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων όλων των υπο-κατηγοριών που υπάγονται νομοθετικά σε αυτούς.

Σε αυτό το σημείο, επισημαίνεται συμπληρωματικά στα παραπάνω ότι είναι αλήθεια ότι οι συνεταιρισμοί που υπάγονται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.), αποτελούν γενικά ένα ευρύ φαινόμενο με ιδιαίτερη σημασία για την κοινωνία γενικότερα και τον κόσμο, οι οποίοι αναγνωρίζονται από μια σειρά εθνικών νομοθεσιών, καθώς συνήθως αποκλίνουν από το μοντέλο των παραδοσιακών συνεταιρισμών που εξυπηρετούν ρητά έναν αμοιβαίο σκοπό, αν και έχουν ωστόσο ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά του. Επομένως, από πλευράς του Έλληνα Νομοθέτη, μπορεί να εκληφθούν ως ένας συγκεκριμένος ειδικός τύπος συνεταιρισμών.

Τέλος, για να βελτιωθεί περαιτέρω η νομοθεσία για τη συνεργασία στην Ελλάδα απαιτείται ένας γενικός νόμος συνεργασίας που να συνοδεύεται από την αναθεώρηση των ειδικών νόμων περί συνεργασίας και συνεταιρισμού – γεγονός το οποίο θα ωφελήσει όλων των τύπων τους συνεταιρισμούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αδαμ, Σ., Κορνηλάκης, Α., Καβουλάκος, Κ. (2018). *Το θεσμικό πλαίσιο της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας στην Ελλάδα. Η εμπειρία της δημόσιας διαβούλευσης και μια κριτική αποτίμηση του νόμου 4430/2016*. Ελλάδα: Ίδρυμα Χάινριχ Μπέλ Ελλάδα.
- Μανιάτης, Α. (2020α). *Το δικαίωμα στα συνεταιριστικά κέρδη*. Αιγάλεω: Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.
- Μανιάτης, Α. (2020β). Οι συνεταιρισμοί του αγροτικού τομέα. *Κοινωνική Οικονομία*, Τεύχος 19 – Ιούνιος 2020, σ. 13.
- Μητροπούλου, Α. – Ά. (2018). Η νομολογία για τους συνεταιρισμούς υπό το φως των διεθνών συνεταιριστικών αρχών. *Κοινωνική Οικονομία*, Τεύχος 16, Δεκεμβρίου 2018.
- Σαρίδης, Ι. (2019). Όψεις της φορολογικής μεταχείρισης των επιχειρήσεων της Κοινωνικής Οικονομίας στο πλαίσιο του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος. *Διοικητική Δίκη* 1/2019, σ. 50.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Cid, M. (2004). Making the social economy work within the global economy. *Rev Int Co-operation* 97(1), 80.
- Cracogna, D., Fici, A., Henry, H. (eds.). (2013). *International Handbook of Cooperative Law*. Berlin: Springer.
- Douvitsa, I. (2018). The new law on energy communities in Greece. University of Vigo: *Cooperativismo e Economica Social (CES)* 40, , 31-58.
- Fici, A. (2015). Cooperation among cooperatives in Italian and comparative law. *Journal of entrepreneurial and organisational diversity* 4(2), 64-97.

- Gide, C. (1921). *Consumers' Co-operative Societies* (3rd French edition translated, 1917). Manchester: Co-operative Union Limited.
- Henrÿ, H. (2013). Chapter 38 Trends and Prospects of Cooperative Law. In Cracogna, D., Fici, A., Henrÿ, H., (eds.), *International Handbook of Cooperative Law* (p. 806). Berlin: Springer.
- Iliopoulos, C. (September 2000). *The Evolution of the Greek Cooperative Law: From the First to the Last Order of Economizing*. Tübingen, Germany: 4th Conference of the International Society for New Institutional Economics. DOI:10.13140/2.1.2028.9286.
- Muñkner H.H. (1974). *Co-operative principles and co-operative law* (4th edition, 1981). Bonn: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Muñkner, H.H. (2017). Co-operative audit. In: Fajardo, G., Fici, A. Henrÿ, H., Hiez, D., Meira, D., Münkner, H.H., Snaith, I., *Principles of European Cooperative Law: Principles, commentaries and national reports* (pp. 101 et. seq).
- Nasioulas, I. (2012). Social Cooperatives in Greece: Introducing New Forms of Social Economy and Entrepreneurship. *International Review of Social Research* 2(2), 151-171.

Γνωμοδότηση Περιπτωσιολογικής Μελέτης

Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (2019). *Αριθμός Γνωμοδότησης: 239/2019*, διαθέσιμη υπό τη μορφή άρθρου στις 12.1.2022 στον σύνδεσμο: <https://www.taxheaven.gr/circulars/33454/nsk-239-2019>

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Πανεπιστήμιο Πατρών. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1988 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

Τσαναΐ Ουλιάνα 2022